

© Lise Boissinot – CRDP d'Aquitaine

- [1. Objectius](#)
- [2. Dessenh](#)
- [3. Dialòg](#)
- [4. Tèxtes](#)
- [5. Documents iconografics](#)
- [6. Documents complementaris](#)

Lo tèma es los mestièrs. Es un tèma que los escolans de tresena e de segonda coneisson fòrt plan, del fach de l'orientacion e de la sensibilizacion a l'avenidor professional pròpri a aquestas classas. Los deu interessar quitament se lo mond del trabalh es encara un pauc luènh d'eles ; i son acostumats, amb lo CIO, o dins l'encastre d'accions menadas pels professors. La dralha es seguida a partir d'una recèrca al CDI que los escolans s'i pòdon identificar.

Dos tèmas son ligats : lo de l'egalitat dels òmes e de las femnas dins lo trabalh (a l'encòp egalitat dels sèxes e feminizacion dels mestièrs) e lo de l'antroponimia. Los documents textuels e iconografics permeton de desembocar tanben sus una reflexion mai generala sus la significacion del trabalh e de sa valor dins lo mond d'uèi.

1. Objectius

• Foncions lengatgièras

Parlar dels mestièrs.

• Fonetica

Prononciacion de las consonantas finalas : la *-r* de l'infinitiu se pronóncia generalament pas, las consonantas finalas se pronóncian pas en lemosin e en provençal, se pronóncian en gascon e en lengadocian.

• Gramatica

Los dos vèrbs *dire* e *voler*.

Expression de « même », adjectiu e advèrbi.

Expression de *tornar*.

Plurals irregulars : *-s*, *-ç*, *-ch*, *-g*, *-st*, *-xt*, *-sc*, *-tz*.

• Lexic

Noms de mestièrs, esplechas e mond del trabalh.

• Cultura

Relacions entre l'òme e lo trabalh.

Mestièrs d'ièr e d'uèi.

Noms de familha.

2. Dessenh

[Introduccion generala. § 3.2](#)

• Lo luòc

Ont se passa la scèna ? Quales son los elements que permeton d'o dire ? Quora se passa ?

• Los personatges

Los podètz reconéisser ? Dire lors noms ? Quales Arnaud ? Qual es Guilhèm ? Quala es Mirelha ? Qui son los personatges de mai ?

• L'accion

Que fan los personatges ? Quina es lor posicion ? Cossí son vistes ? Qu'es a legir Guilhèm ? Perqué ?

• Lo CDI

Que representa lo CDI dins un establiment escolar ? Que s'i tròba ?

Quala es la mission del documentalista ? Gestion del fons documentari e pedagogia de la documentacion.

Perqué lo CDI es important dins una amira de pedagogia modèrna ?

3. Dialòg

[Introduccion generala. Anèx 1](#)

Lo dialòg es crich. Es plan ritmat. Los escolans devon rendre aquel ritme a la lectura.

• Lo del trabalh al CDI

Se pòt explèitar a un primièr gra.

Anatz al CDI sovent ? Per qué far ? Qu'i trobatz ? Libres, manuals, ordinators, internet, revistas, trabalhs d'escolans... Cossí o trobatz ?

L'ambient :

S'i pòt parlar ? Cossí ? Que se passa quand parlatz tròp fòrt ? Cossí organizar una convivialitat agradiva per cadun dins un endrech public coma aqueste ?

Se pòt pausar la question de l'autò-disciplina.

Los expausats :

Ne fasètz ? Sus quals subjèctes ? Sovent ? Solets ? Cossí vos i prenètz per far las recèrcas ? Qui vos ajuda ? Que vos apren ? Eca.

• Patronims e toponims

Se pòt explèitar a un segond gra : lo biais qu'una lenga existís dins los patronims (disèm mai correntament « noms d'ostal ») e los toponims, las diferentas originas dels noms de familha, los mestièrs per las femnas e per los òmes. Se devon feminizar los noms de mestièrs (decision legala ; *es aplicada : un professor / una professora* ? L'occitan feminiza amb mai de facilitat que lo francés) e masculinizar (levandiera, *sage-femme* ?) Eca.

4. Tèxtes

[Introduccion generala. Anèx 2](#)

Tèxtes e documents iconografics son ligats. Las questions dels mestièrs tradicionals, de la penibilitat dels trabalhs, del ròtle dels mestièrs prestigioses (nauta tecnologia, mestièrs artistics) seràn abordadas, coma la condicion del trabalh dels mainatges.

Pagina 93

Tèxtes e ilustracions pòrtan sus la pèira e la rota.

1 La pèira, p. 93 Lemosin

Lo tèxt de Marcela Delpastre es ambivalent, se pòt utilizar coma illustracion del trabalh malaisit de la pèira, mas tanben de totas las rotas e de totas las bastidas que son estadas elaboradas mercès a la pèira e al trabalh de l'òme. Al delà, parla tanben de la vacuitat de las causas fachas per l'òme, amb tres referéncias coèrentas : la primièra a la morala populara, lo diable tanben pòrta pèira (e donc benlèu lo tèxt parla al diable, o a la partida diabolica dins lo còr de l'òme), la segonda a l'esperit (lo vent es, en latin coma en grec, lo meteís mot que l'esperit), l'esperit que bufa de pertot, e enfin l'estug darrièr las mans, vision pascaliana de l'amusament, l'òme que refusa de veire çò qu'a de veire.

Amb los escolans, se pòt menar un trabalh de memorizacion del tèxt.

Se pòt alargar lo subjècte : *qu'es çò que cal portar per bastir ?*

Se pòt tanben far una recèrca lexicale de las expressions qu'utilizan lo mot pèira : portar pèira, escampar la pèira, pausar la primièra pèira... ; repertoriar los patronimes bastits sus *pèira* en utilizant l'annuari telefonic, una mapa, una carta rotiera, e los restituir a la grafia occitana : Lapeyre / La pèira, Peyrefitte / Pèira fita, Peyrelevade / Pèira levada, La Peyrade / La peirada...

2 Los picatalòs, p. 93 Gascon

Lo cant foguèt escrich a la debuta del sègle XX per lo doctor Lacoarret, major de Salies de Bearn, que signava *Al Cartero*. Fa partida d'una pèça de teatre, *Chuquèta*. Éra un cant a la glòria dels païsans, dels bracièrs, dels picatalòs (lo talòs es lo bodic).

Se pòt estudiar la construccion del cant e la soa progression : *Qui parla de qué ? Qual es l'imatge qu'es aici balhat per l'autor dels païsans ? Qualas son las qualitats dels païsans ? Èra tant gaujosa la vida coma es descricha aici ? Cossí comprenètz aquesta fiertat per parlar del mestier ?*

Una altra version del tèxt foguèt cantada al moment de la revòlta dels meitadièrs del Baish-Adoren 1920. Los picatalòs devenon los picatarròcs (los qui còpan los tarròcs, es a dire las turras). Los dos darrièrs coblets son cants de combat :

Dab los fusilhs, los dragons e las horcas
Que partiram véder tot aqueth monde
Se son malauts e be que's suenheram
Au diuvivant !

Noste trabalh qu'a engreishat la tèrra
E arpastat aquera mossurèra.
Qu'a pro durat. Aquò cambiar que vam
Au diuvivant !

1 Caladar, p. 93 Provençau

Totjorn sus lo tèma de la pèira, avèm aici un caladaire, un òme qu'es a bastir una carrièra. Las doas estròfas son plan diferentas. La primièra mòstra una mena de trabalh plan fach que lo narrador sembla n'aver un cèrt orguèlh d'aquò. La segonda estròfa, per contra, evòca la penibilitat del trabalh, es la del desespèr davant l'impossibilitat de far, d'èsser a través l'òbra, que vòl dire la mòrt (bastir un parallèl amb la malediccion biblica del trabalh : *Te ganharàs lo pan a la susor del front*) ; se pòt evocar tanben lo mit de Sisif (Sisyphé), rei legendari de Corint, filh d'Eòl, condemnat als Infèrns a butar per l'eternitat un ròc que totjorn tornava davalat.

Se poirà estudiar aici lo tèma de la penibilitat d'unes trabalhs en ligason amb la fotografia de las òbras rotieras.

Paginas 94-95

Tèxtes e ilustracions son consacrats a qualques mestiers, dels mai rares als mai corrents. La comparason amb las unitats 6 (comèrce) e 12 (gastronomia) permetrà d'alargar les referéncias iconograficas.

2 Diana de Bornazel, p. 94 Lemosin

Es l'entrevista de Domenja Decamps amb la pintrairitz Diana de Bornazel. La question iniciala pòrta sus la preséncia de l'occitan dins la produccion de Diana de Bornazel, la responsa balha tres dralhas de cavar amb los escolans : es la lenga de l'enfança, la de la cultura e de la produccion artistica mas tanben un espaci dubèrt cap a l'imaginari. Cada còp ensajar de far formular perquè la pintrairitz ditz aquò. Quales son sos arguments possibles, e perquè i a aquela gradacion dins l'argumentacion (de l'enfança a l'imaginari). *Per ela, qual es l'imatge de la lenga occitana ? Dins son esperit, l'artista liga aquò a son art, art de recuperacion, mas tanben art del natural, art de l'autentic. Es que las causas son ligadas ?*

I a una frasa explicativa a la fin : *l'accident [...] aquò m'aida per començar mon dessenh*. Podèm generalizar en dire qu'a la basa de tota creacion artistica, i a aital un *accident* que mena lo creator dins son acte ?

1 Vinhairon, p. 94 *Lengadocian*

Plan mai qu'un tèxt sus la vinha, es un devís sus l'orguèl e la voluntat de possession. L'òme a pas jamai pro e tota la vida, va ensajar de s'amassar mai de causas per el o per sos eiretièrs. Se pòt parlar d'aquela voluntat. *A qué es ligada ? Ont s'estanca ? Duscas ont pòt menar ?* Es possible de bastir un exercici en imaginar la meteissa progression sus d'autras possessions (lo pinhadar, las autòs, los ostals, las usinas, eca.). *Lo fenomèn es sonque individual o pòt èsser lo fach d'una societat ? Dins aqueste cas, qualas ne son las consequéncias ?*

1 Merchant de chauvets, p. 95 *Lemosin*

Es una pintura simpla d'un mercant de castanhas grasilhadas. Es un mestièr dels vièlhs, un pauc passat de mòda, mas que pasmens se practica dins las vilas grandas. Seria pas alara una mena de nostalgia ? Après aver tornat formular çò que se tròba dins lo tèxt. *Qu'es en question ? Ont se debana la scèna ? Qui son los personatges ? Que dison ? De qué se planh lo mercant ? eca.* Un primièr questionament pòt portar sus las rasons d'aquò. *Quales son los arguments que balha, el ? Vos semblan justes ? Ne podèm trobar mai ?* Se pòt parlar tanben del ròtle d'aquela mena de mestièrs dins las carrièras. Per çò qu'es dels pichòts mestièrs o mestieròts veire tanben la jove vendeira de la pagina 144 del libre de l'escolan.

2 Lo mercant de granas, p. 95 *Lengadocian*

En seguir lo tèxt passat, sèm totjorn per las carrièras. Aicí, es un mercant de granas. Presenta una oposicion entre l'aparéncia e çò que son las causas : un òme que fa partida del paísatge e qu'existís dins la paura que pòt crear en çò dels mainatges (*l'auriái volgut agusaire de cotèlas...*) d'un costat, e, de l'autre costat un òme juste que fa çò que cal e qu'òm se maina de son importància un còp qu'i es pas mai. Cossí devèm comprene la primièra frasa : *Aqueste moriguèt de davant que grelhèsson sas idèas ? Ligar a Èra pas que... comunista.*

Bastir un questionament suls mestièrs de las carrièras e lo ròtle d'una economia de proximitat aital concebuda dins lo temps : *De qué an besonh los òmes ? Se pòt opausar a una*

economia de granda distribucion ? Qual es l'interès d'aquesta dins la societat modèrna ? Aqueste tip de question se pòt pausar tanben a prepaus de las doas fotografias de la pagina 71 del libre de l'escolan.

Paginas 96-97

Tèxtes e ilustracions permetràn, en evocant lo trabalh dels enfants uèi o a passat temps, de far se calcular los escolans sus lor estatut d'escolan.

Gascon

1 Lo trabalh dels mainatges : pro, p. 96

Aquel tèxt es grèu. E pausa un problèma grèu. Se deu estudiar en contrapunt de l'imatge a costat : una part del mond pren temps e moneda per formar sos mainatges a l'art, una altra part del mond los fa trabalhar dins de condicions marridas. Es una logica de profièch per d'unes que, segon l'autor, lo jornalista David Grosclaude, mena los mainatges a trabalhar.

Amb los escolans, dins un primièr temps, après la lectura del tèxt, podèm classar los arguments de l'autor contra lo trabalh dels enfants.

Un segond temps pòt èsser consacrat a una reflexion de fons. Es important de definir amb los escolans çò que s'apèla lo trabalh dels enfants ; de l'opausar al trabalh escolar, al dels aprendisses ; de lo diferenciar dels mejans ocasionals de se ganhar un pauc d'argent de pòcha. Se podrà parlar dels biaisses de luchar contra aquò : pauc a pauc, una consciéncia es a se botar en plaça, çaquela, *quales son los mejans qu'a un ciutadan de basa per aver una accion contra aquel trabalh dels enfants ? Qual es lo ròtle de l'Estat ? E lo de l'escola ?*

Dins un tresen temps, pòt èsser interessant de demandar a qualques uns de far un expausat sus lo trabalh dels enfants a l'ora d'ara o al sègle XIX (en ligason amb lo professor d'istòria per las quatrenas e las primièras), en utilizant las ressorças del CDI.

Provençau

2 La velhada en cò del cordonièr, p. 96

Aquel tèxt es un ambient. L'autor, amb qualques mots simples, ven per descriure una situacion de patz a l'interior del talhèr d'un cordonièr (donar l'autre mot, *pegòt*, e lo far justificar per sa rasiga, *pega*). Los escolans seràn menats a veire cossí aquel ambient es creat : lo ròtle de la calor, lo de la lutz, la plaça de cadun. Es una situacion de velhada que s'anima quand lo contaire va intervenir.

La discutida podrà portar sus lo ròtle de la velhada dins una

societat tradicionala. Cal per exemple pausar de questions sus la plaça de cadun a l'interior del vilatge, sus la plaça de la paraula, sus los elements positius coma l'entre-ajuda, per exemple per los trabalhs menats en comun (veire la fotografia debàs), mas tanben los elements mai negatius coma la susvelhença de cadun per cadun.

Coneisson las velhadas los escolans ? An un sentit de nostalgia cap a aquela vision de la velhada ? Qualas son las causas qu'an remplaçat las velhadas ? Al'ora d'ara, podèm assistir a una cèrta demesida del mond associatiu. Es vertat per los escolans ? Qual es lo ròtle, per exemple, de la television, de l'internet (los « chats ») dins una economia de la comunicacion familhala, comunala, associativa ? Ròtle positiu ? Ròtle negatiu ?

Lengadocian

La filatura, novèla, p. 97

Aicí, es pausada la question de l'incapacitat d'una part del teissut industrial de la partida sud de França a s'adaptar a l'evolució de l'economia dins lo mond modern. En contrapunt, evocarem las capitadas de las industrias de

punta de las paginas 94 e 95 del libre de l'escolan. Aquel tèxte se pòt abordar coma una mena de testimoniatge un pauc expressionista sus lo mond del trabalh de las annadas 1950-1960.

Los escolans pòdon estudiar lo plan del tèxte : la vision exteriora de la filatura, lo moment de la barradura. *Quales son los qu'i an fait fortuna ? Perqué es estada barrada ? Qui a decidit las barraduras ?* las caumas (ròtle dels eslogans), lo trabalh qu'i èra menat (las reaccions dels obrièrs, la plaça dels susvelhants) e subretot çò qu'es venguda ara. *Qui i viu ? Perqué ?* eca.

Aquel tèxte es datat. Se pòrta estudiar en parallèl amb de tèxtes de Bodon, per exemple, sus « Los carbonièrs de La Sala » (veire Documents complementaris).

Parla tanben de conflictes de generacions, del refut per las generacions novèlas de viure çò qu'an viscut los ancians. *Sembla vertat ? Perqué ?*

5. Documents iconografics

[Introduccion generala. Anèx 3](#)

En Camargue, p. 92

La Camarga es un país de tèrra e d'aiga entre los dos brases del deltà de Ròse. Aquelas darrièras annadas, es sovent tocada per los aigats. Una bèla part de las tèrras es consagrada al'abament en mièja-libertat dels taurs de combat e de corsa camarguesa e dels cavals (aqueste tèma es estat vist a l'unitat 7).

Los taurs que coneissèm ara son nascuts, a la fin del sègle XIX, d'un crosament entre la raça locala e los taurs de combat espanyòls.

Los pichòts cavals blancs son una raça, lo *caval camarga*. Dejà coneguda per Jules Cesar, es utilizada per Napoleon per equipar sa « granda armada ». Mesura de 1,35 m a 1,45 m, e sa « rauba » es gris clar, de còps « truitat ». La raça es estada elaborada en mesclar sang Barbe, arab e, recentament, postier breton. Es reconeguda dempuèi 1968 e a un *stud-book* (libre ont es escricha la lista dels reproductors) dempuèi 1978. Un arreat de junh de 2003 reglamenta aquel *stud-book*. Aquel caval es de bon manejar per lo trabalh del bestial. An pas drech a l'apelacion « caval

camarga » que los que son venguts dins lo triangle Tarascon, Montpelhièr e Fòs. Dins lo campèstre los taurs e los cavals son regropats en manadas (tropèls), son susvelhats per de gardians a caval ; en 2003, i a 75 manadas de cavals camarga. Dempuèi qualques annadas existisson de competicions de trabalh del bestial. Tot un folclòr, de còps literari (veire los tèxtes de Folco de Barocelli e *La bèstio dóu Vacarès*, de Joseph d'Arbaud, Paris, Grasset, [1926], Marabout, 1978, n° 1028) a pres per tèma la Camarga, l'apèl per lo salvatjisme, de còps fantastic, en termièra, en tot cas, del mond civilizat.

Lo bestial es aquí menat per una femna, situacion pro rara dins un univèrs que los òmes i senhorejan. Es possible d'endralhar una discutida sus lo tèma de la feminizacion dels mestiers, de las avançadas e de las dificultats que representa. Los escolans pòdon ensajar de descriure la fotografia en emplegar lo present progressiu e lo vèrb *tornar*.

Siti sus lo caval camarga :

www.ffcc.info/article672.html

Sabots de la vallée de Bethmale, p. 93

Aqueles esclòps en rasic de fau, cuèr e claus de coire èran ofèrts per lo nòvi a la nòvia. E mai la punta èra longa (e donc de mal far), mai grand èra son amor ! Se poirà notar la beutat d'aqueles esclòps e l'impossibilitat de lor usatge dins los camins de calhaus d'un país de montanha. Los escolans poiràn pensar a l'emblematica del present : aquestes esclòps son pas faches per marchar, mas per representar un sentiment ; son una parura ; perqué d'esclòps e pas un autre objècte (veire Cendrasen / Cendroseta e la cauçada de veire) ? Pensar tanben a çò que revèlan de la vida en Arièja a la debuta del sègle XX dins lo mitan rural (los esclòps èran las cauçadas abitualas, question d'economia, de comoditat, d'utilizacion d'una matèria primària disponibla).

Una legenda òrra conta qu'al moment d'una invasion de l'Arièja per los Maures, al sègle IX, la resisténcia ariegesa menèt un combat acarnassit. Lo cap de la resisténcia Darnert, tuèt lo cap Maure, Boabdil (que portava ja lo meteís nom que lo darrièr rei de Granada !) e son amanta, Esclarlys, e que botèt lors còrs al cap dels esclòps ponchuts que s'èra fabricats dins de fusta de noguier...

De comparar amb los documents de la pagina 71, U6 del libre de l'escolan (en cò del cordonièr e al supermercat).

De veire

Musée ethnographique, palais des évêques, 09190 Saint-Lizier

Goudronnage, p. 93

Enquitranatge, lo mot *quitran* ven de l'arab.

La construccion de las rotas es ara realizada per d'entrepresas de trabalhs publics de dimension nacionala. Remarcarem aicí de maquinas de las gròssas que son a trabalhar amassa ; los òmes an pas qu'un ròtle de verificacion o d'anticipacion dels accidents. La fotografia se pòt estudiar en contrapunt del tèxt provençal 1 *Caladar*. Podèm parlar tanben del ròtle de las rotas per tirar de l'isolament las valadas dels Pirenèus o dels Alps, e de la question del trafic rotier dins aqueles endreches protegits.

Se pòt bastir amb los escolans una argumentacion contradictòria sus aquela question : *desenclavatge, mas augmentacion del trafèc, doncas pollucion ; i a un vertadièr desenvolopament economic ?*

Paginas 94-95

Los mestièrs de las paginas 94 e 95 correspondon, manca lo de gendarma, a d'activitats pròpias a la zòna occitana. Lor juxtaposicion favorizarà la presa de paraula.

Contraròtle dels papièrs, p. 94

La fotografia foguèt presa en Aquitània (veire l'escut al leupard sus la marga del gendarma, sa significacion istorica : es l'escut d'Alienòr, eca.). Se pòt veire lo ròtle del gendarma dins l'aplicacion de la lei (e doncas la plaça de la lei dins una societat modèrna) ; las règlas de circulacion ; lo respècte del còde de la rota. Un biais de donar una dimension civica a l'expleitacion del document.

Los escolans pòdon descriure la scèna en emplegar lo present progressiu. Pòdon imaginar un dialòg a partir de l'actitud dels tres personatges.

Laboratòri de nauta tecnologia, p. 94

Los laboratòris de nauta tecnologia son nombroses en país d'òc. Aicí un laboratòri de biotecnologia de l'aglomeracion bordalesa.

Es l'escasença de descriure lo vestit del laborantin : *Perqué es vestit aital ?* (proteccion) ; en partir d'aquò, de parlar a l'encòp de l'interès de las manipulacions de la biologia modèrna (teleton, sonhar las malautiás geneticas, eca.) mas tanben dels dangiers de las sciéncias non mestrejadas per l'òme subretot quand los produches son mesos en circulacion e emplegats abans una evaluacion vertadièra de lor possibla nocivitat (OGM), o utilizats dins d'amiras militaras (armas de destruccion massivas). Pausa la question de la responsabilitat dobla de la sciéncia e de l'òme cercaire dins l'avenir del mond. Los escolans seràn menats a se pausar de questions sus l'avenir d'aquelas industrias.

Parfumerie Fragonard à Grasse, p. 95

Grassa foguèt una vila de tanariá que s'especializèt al sègle XVI dins la fabricacion dels gants perfumats, puèi, en partit del sègle XVII, dins la del perfum. La ciutat es ara la capitala mondiala del perfum qu'emplega mai de 2 500 personas. Cal 200 kg de lavanda o 3 000 kg de petals de ròsas per obténer 1 litre d'esséncia de perfum, mas ara, una part de mai en mai importanta dels aròmas es d'origina sintetica, concebuda en partit d'analises de mercats !

La perfumariá Fragonard existís dempuèi 1926. Es especializada dins los perfums de luxe. Sus la fotografia, un de sos tecnicos, apelat un *nas*, trabalha a l'elaboracion d'un perfum. Davant el, i a un *orguen*, laboratòri miniatur ont i a de flascons, una flamba e una balança de precision. Amb de banhetas pichòtas (vetas de papièr), testa de combinasons, de mescladisses novèls. Aquel trabalh que mescla art e sciéncias pòt durar de mesadas. Necessita una cultura especifica : un *nas* pòt reconéisser ducas a 3 000 odors diferentas. Es un mestier dels rares : sus mai de 1 000 perfumaires dins lo mond, n'i a pas qu'un cinquantenat qu'emplegan un *nas*. D'autres industrias utilizan aital de personas amb un sens plan desvelopat : l'industria del vin, la del tè, de qualques alcòls (whisky, cognac, armagnac...).

Après aver agachat la scèna, los escolans ensajaràn d'endevinar en qué consistís l'activitat del personatge (emplec del present progressiu e de *tornar*).

De veire

Musée international de la parfumerie, 8 place du cours, 06130 Grasse

Émouleur à Thiers, p. 95

Dempuèi lo sègle XIV, Thiers es especializat dins la fabricacion dels cotèls. Es una activitat que demanda l'intervencion de mai d'un mestier : faures, amolaires, polissaires, montaires, faïçonaires de margue de metal, de fusta, de bana, d'òs... Donc, tota una organizacion de la produccion e de la comercializacion. Los cotèls èran exportats dins l'Euròpa tota. Uèi, après aver subremontat mai d'una crisi, Thiers sèrva pròche de 200 empresas especializadas dins la cotelariá de nauta qualitat (articles de cosina, rasors, instruments de cirurgia, eca.). 70% de la produccion francesa dels cotèls e dels cobèrts inoxidable venon de Thiers.

Dempuèi l'edat mejana, los talhièrs son installats sus las ribas de Duròla, sas aigas pauc calcàrias son de bon utilizar per trempar l'acièr, lo briu fa virar las mòlas.

La fotografia es un testimoniatge de las subrevivéncias de bialisses ancians de fabricacion. L'amolaire trabalha la lama alongat sus lo ventre. La mòla es mantenguda umida, per una aspercion d'aiga, e vira ; l'obrièr manten la lama dins un long margue de fusta e la fa esllissar sus la pèira. Son can es colcat sus sas cambas e li pòrta un pauc de calor.

Los escolans pòdon descriure lo talhièr (esclairatge, material, mòlas de pèira e maquinas majoritàriament de fusta), l'obrièr (posicion, atge, vestits...), remarcar lo can ros e blanc (*Perqué es aicí ?*) e ensajar de dedusir lo trabalh menat. Podràn puntar tot çò que balha una penibilitat del trabalh (gèstes, freg, umiditat, polsa), comparar amb un talhièr modèrn e quitament amb lo laboratòri de nauta tecnologia.

Ara, podèm veire que los cotèls son de presents que se fan, cada país, cada ròdol a son tip de cotèl. *Perqué ? Que representa ? Qualas son las qualitats dels bons cotèls ?* Entre las marcas plan conegudas, lo laguiòla.

Siti del cotèl de Thiers :

<http://www.coutellerie-thiers.com>

Au musée Picasso d'Antibes, p. 96

La màger part dels musèus prepausan ara d'activitats d'iniciacion a l'art per los enfants. Assetats per lo sòl, los pichons escotan (far descriure lor actitud) las explicacions de l'animatritz qu'es a comentar lo tablèu de Picasso darrièr ela. Aquela illustracion es d'utilizar en contrapunt dels tèxtes de la meteissa pagina e de la fotografia del descoconatge. Dins las societats d'ara, l'enfant es preciós ; una educacion de las bonas consistís en desvelopar sas potencialitats dins totes los domenis, e mai artistic e culturals. Son d'especialistas (ensenhaires o educators) que s'ocupan d'el. Ligar aquò als tèmas vistes benlèu en francés sus l'educacion dels mainatges (Montaigne, Rousseau, eca.). *Es que l'educacion artistica « classica » (literatura, educacions musicala e plastica) deu far partida del « cursus » normal d'educacion ? Perqué ?* http://www.antibes-juanlespins.com/fr/art_culture/musees/picasso.html

Descoconatge à Ganges dans les Cévennes au début du XXe siècle, p. 96

Es a la fin del sègle XVI que jos l'impulsion d'Olivier de Serres e d'Enric IV, l'art de l'abariment dels manhans (*bombyx mori*) s'es desvelopat dins lo sud de França, especialament dins las Cevenas. Los intendents del sègle XVII ajudèron a la plantacion dels amorièrs lo long dels

camins, que lors fuèlhas servissián a noirir los manhans. Al sègle XVIII e dins la primièra mitat del sègle XIX, las Cevenas fornissián la mitat de la produccion francesa de seda e de milierats de familhas vivián de l'abariment del bombyx o del trabalh de la seda. A partir de 1840, la produccion baissèt fàcia a la concurréncia de l'Orient ; mas, la pebrina, una terribla malautiá s'ataquèt als manhans. Al sègle XX, los tèxtils artificials acabèron de roïnàr aquela activitat. La darrièra filatura barrèt en 1965.

La fotografia foguèt presa en 1922. Los escolans poiràn remarcar qu'es una activitat que se fa en familha o entre vesins. Al moment que l'elevatge dels manhans representa pas qu'una part de l'activitat dels païsans, es dins aquela activitat que vòlon èstre fotografiats. Los òmes son de pès al darrièr reng, las femnas setadas davant ; tenon una branca d'amorier que los cocons i son agafats. Al primièr plan, los enfants e las banastas comolas de cocons blancs ; mes, femnas e enfants de pichons (veire la mainada debàs a man drecha de la fotografia), trabalhan. Cal fòrça man d'òbra per capitar dins totas las operacions que van permetre als uòds de venir tòra puèi de s'embarrar dins lo cocon. Cal triar, netejar, noirir aqueles insèctes voraces que lo pes a maturitat es enlà 9 500 còps mai grand qu'al jorn de la naissença.

L'elevatge se fa sus de cledas dins una pèça o dins una bastida especializada (la manhanièra o lo manhadièr). La tòra es ben noirida e pervenguda a maturitat se pòt fixar sus de brancas ont filarà son cocon de seda. Quinze jorns mai tard, lo parpalhon sortirà de sa baba. Lo manhanièr a doncas d'intervenir per interrompre lo procés. Una setmana après la formacion del cocon, las babas son estofadas a l'estuba. Es a aquel moment del descoconatge qu'es estada presa la fotografia.

Un cocon balha 600 mètres de fil de seda dos còps mai espés a la debuta qu'a la fin. Cal 11 kilòs de cocons per obténer 1 kilò de seda filada.

Aquela fotografia es de comparar amb los dos tèxtes de la meteissa pagina (trabalh dels mainatges e la velhada) e la fotografia de la manufactura de seda dins las Cevenas p.109 del libre de l'escolan.

Se poirà parlar tanben dels fotografs de la debuta del sègle XX mercés a qui avèm aital de testimoniats del passat.

De veire

Musée des vallées cévenoles, 95 Grande rue, 30270 Saint-Jean-du-Gard

Sitis

<http://aumessas.free.fr/versasoie.htm>

<http://members.aol.com/soieceven/soie.htm>

Tissus Souleiado, p. 97

Dins la segonda mitat del sègle XVII foguèron importadas de cotonadas pintradas vengudas d'India qu'aguèron lèu un succès dels grands. I aguèt de *contrafaçons*. En 1686, en causa de lor poca qualitat, foguèron enebidas de fabricacion dins lo reialme. Las empresas s'installèron alara en Avinhon e dins lo Comtat venaissin. Las estòfas passavan en contrabanda. En partir de 1759, la fabricacion de las *indianas* foguèt autorizada en França. Se desvolopèt dins la val de Ròse, a Marselha e a Nimes. La qualitat se melhorèt. Èran de teissuts de coton imprimits de motius florals inspirats dels originals indians. Après la preparacion de la tela, l'impression se fa a la man amb de tampons de fusta enluts de colors ; los racòrds de còps son pintrats. Los roges de la garança, los blaus indigò, los jaunes senhorejavan. Aqueles teissuts, fòrça a la mòda en vila dins la segonda part del sègle XVII, venon caracteristics del vestit provençal au sègle XIX. La produccion s'industrializèt. Cap a 1970, aquela mena de fabricacion aviá quasiment desaparegut, roïnada per la concurréncia e l'evolució dels gostes. Qualques empresas (Souleiado, les Olivades...), decidiguèron de salvar aquela especialitat. Los motius ancians foguèron preses tonarmai e tornat produïts amb las mai bonas tecnicas sus de cotonadas de qualitats. D'estilistas trabalhèron lo teissut provençal dins totas sas formas. Lo public es lo dels toristas aisats qu'aiman lo confort e l'autenticitat. Per aquelas empresas s'agís de crear e d'espandir un art de viure a la provençala. Uèi, de botigas especializadas se tròban dins totas las vilas bèlas d'Euròpa, e al delà tanben a Tokyo, New-York... sens desmembrar los vilatges toristics (Veire p. 69 del libre de l'escolan).

Mai d'un tèma son de bon trachar aici. Se poirà far apèl a las coneissenças dels escolans : *Coneisson las botigas citadas ? An vist de vestits aital ? Anèron pas en Arle lo jorn de la fèsta de la vila quand la poblacion, òmes e femnas, se cargan camisas, faudas, cravatas, fachas d'aqueles teissuts ?* e parlar per exemple de l'istòria de las industrias de la zòna occitana, del ròtle del torisme dins l'industria de luxe.

Siti Souleiado :

<http://www.lafermedelamer.com/souleiado.htm>

Siti Les Olivades :

<http://www.les-olivades.com/>

6. Documents complementaris

Los Carbonièrs de La Sala

Los Carbonièrs de La Sala
Occitans sens lo saber
Cantan l'Internacionala
La cançon del desesper

Del punh sarrat que se lèva
Saludèm l'acordeon
Qual compren la nòstra grèva
Jaurès es al Panteon

Luchas grandas d'un còp èra
La polícia dins Aubin
Per saquejar la misèria
Quand trigossèrem Watrin

La plegarem pas l'esquina
Ajudatz-nos, païsans
Volèm gardar nòstra mina
Lo pan de nòstres enfants

Cantem l'Internacionala
La cançon de nòstre espèr
Los Carbonièrs de La Sala
Nos an mostrat lo dever !

Joan BODON
Interpretacion cantada per Mans de Breish, in *Flor de luna*,
Aura 800 942, Occitània Productions 2000,
BP 75, 34741 Vendargues cedex.

